

Un
paisatge
de
paraules

Escriure
i viure
a l'ombra
del Montgó

maria ibars

maria ibars
escriptora de l'any 2024

Comissió Maria Ibars. Escriptora de l'Any 2024:

M. Àngels Francés, Àngels Gregori, Verònica Cantó i Tudi Torró

Comissaris externs: Carles Mulet i Rosa Seser

Disseny gràfic: Espirelius

Agraïments: Ajuntament de Dénia i Arxiu Municipal de Dénia,
Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu, família de Maria Ibars,
Enrique Pastor de Velasco

Organització: Acadèmia Valenciana de la Llengua

Impressió: Imprés Puchades

DL: V-2122-2024

MARIA IBARS, UN PAISATGE DE PARAULES

Escriure i viure a l'ombra del Montgó

ANNA MARIA IBARS I IBARS va nàixer el 29 de febrer de 1892 a València, on aleshores estava la família Ibars al servici de l'exportador hortofructícola Juan Arguimbau de Dénia. Els Ibars prompte tornen a Dénia i allí, entre els magatzems, es cria la nostra autora. El gran interés de Maria per l'aprenentatge motivà l'esforç econòmic dels pares perquè estudiara Magisteri a València. L'any 1917, ja mestra a la Font de la Figuera, es casa amb Vicent Payà, i en els anys següents naixerien la filla, Raquel, i el fill, Vicente-Darío.

L'any 1934, Maria Ibars es trasllada, amb els fills, a treballar a València. L'arribada a la ciutat implicà la seua integració en el moviment cultural valencianista, propiciada pel retrobament amb Carles Salvador, antic company d'estudis.

Acabada la Guerra Civil, en la seua estimada Dénia, al costat de la mar, Maria Ibars bastix Penyamarr, l'habitatge on es couria bona part de la seua obra. A València, al recer de Lo Rat Penat, l'autora continua la tasca literària i cultural, publica *Poemes de Penyamarr* (1949) i participa, amb *Ram a l'amiga*, en la IV Taula de Poesia (1951) i en diversos certàmens i publicacions.

Dénia, a la dreta la casa familiar de Maria Ibars, any 1909.
Fotògraf: J. Marsal.
Arxiu Municipal de Dénia.
Família Lanáquera.

Vista del barri mariner de Dénia, 1950.
Fotògraf: G. Garrabella.
Arxiu Municipal de Dénia. Cardona-Far.

«Vàrem capir “l’ombra del Montgó” sota l’encís dels *Poemes de Penyamar*, que ens feren admirar l’enlluernadora Dénia.»

Beatriu Civera
(escrit laudatori en la mort de Maria Ibars, 1965)

La mort, el 1955, de Carles Salvador va ser un colp per a la seua convulsa situació anímica i la ja precària salut. Tanmateix, persevera en el seu afany literari. És l’etapa de publicació, en Sicània, de l’obra narrativa: *Vides planes* (1962), *L’últim serf* (1965) i el conjunt de *Contalles* (1961-1966), així com també de les col·laboracions en el setmanari *La Marina* (1960-1964). Després d’això, cau en un curt silenci que condueix a la seua mort, el dia 9 de gener de 1965.

L’obra de Maria Ibars va ser escrita en un temps difícil. Això no obstant, per la seua vàlua immanent i per la contribució al conreu literari de la nostra llengua durant el franquisme, es pot considerar ben extraordinària.

Cromo de l'empresa de J. Arguimbau.
Museu Etnològic de Dènia.

Maria Ibars poc abans de casar-se, 1917.
Fotògraf: J. Llopis.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

2

UNA MESTRA VALENCIANISTA QUE CREA ESCOLA

MARIA IBARS aconseguí el títol de Magisteri Superior l'any 1913 i fou destinada a la Font de la Figuera. En la població encara recorden la gran capacitat de treball i els aires innovadors de Maria, que va crear una biblioteca a l'escola, l'única del poble, i va organitzar una escola dominical per a jòvens treballadors.

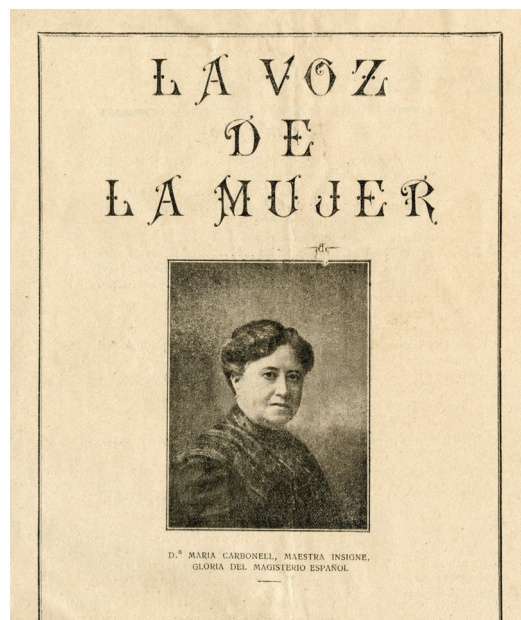
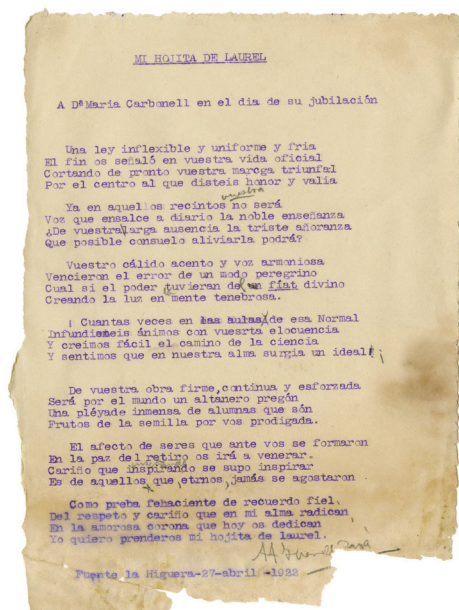
Gran aficionada a la lectura, reunirà una bona biblioteca que l'ajudarà a millorar una formació en part autodidacta. També mostrarà interès pel francès, llengua de la qual va arribar a assolir un alt nivell.

L'arribada a València i els nous aires republicans animen el valencianisme de Maria Ibars, que obté el títol de Professora Lliure de Valencià. Publica poemes i proses curtes en *Las Provincias* i *El Vers Valencià*, i s'introduïx en l'entramat del valencianisme cultural (Proa, Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana). L'autora s'implica en la renovació pedagògica i serà la ponent del Dia de l'Ensenyança, dins la IV Setmana Cultural Valencianista, organitzada per Proa, que reunia personalitats de la renovació pedagògica i el suport a l'ensenyament de la llengua. L'acte, programat per al 28 de juliol de 1936, quedà suspès per la insurrecció militar.

Maria Ibars, any 1935.
Fotògraf: A. Ferri.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

«Maria Ibars va viure en un temps en el qual la dona lluitava per obrir-se pas en tot l'àmbit cultural i social.»

Beatriu Civera

Poema de Maria Ibars dedicat a la pedagoga Maria Carbonell per la seua jubilació, any 1922.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Durant el llarg franquisme, Maria Ibars continuarà el seu compromís per la llengua i per l'escola.

Finalment, cal destacar l'impuls de la presència pública de Maria Ibars arran de la renovació de Lo Rat Penat amb M. González Martí al front. A partir d'eixe moment, l'organització centrarà la projecció de la nostra autora, a més d'altres institucions com el Cercle de Belles Arts, les comissions falleres o les associacions vicentines.

Bucòlica

Son entusiasme brolla

en parlar-me d'ella així:
—¿Veus aquella pastoreta
que és l'encant de per ací
graciosa com les fades,
gentil com un serafi
que el daurat de les espigues
lluix en els seus cabells
i en els colors de sa cara
té les roses a pomells;
aquella que en sos blaus ulls
porta resplendors de sol;
la que en somriure, sos llavis
van sembrant goix i consol;
aquella figura clara
que la nit en dia torna
i que en els jardins de Maig
és la llor que més adorna;
aquella que jo imagine
en la llar dolça companya.
i que amb els seus fruits d'amor
alegrarà sa cabanya;
aquella llum de la glòria
fins al meu cor penetrada,
àngel pur, goig de la vida;
Aquella és mon amada.

M. IBARS

De dalt a baix:

Renovació pedagògica en valencià. Fullet amb la intervenció de Maria Ibars. Fons C. Mulet.

Quota de la subscripció de Maria Ibars a Proa. Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Carta de Carles Salvador a Maria Ibars sobre l'edició de poemes i l'ensenyament en valencià a l'escola, any 1935. Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Programa del Dia de l'Ensenyança

MATÍ, a les 11

1. Preparació d'una lliçó teòrico-pràctica per la senyora Maria Ibars, del Seminari de Pedagogia. Tema: Consideracions sobre el rec.
2. Com es fa una revista infantil segons el Sistema Freinet, pel mestre senyor Antoni Porcar, de Vinaròs.
3. Inauguració d'una Exposició de Material Escolar.

TARDA, a les 6

1. Desenvolupament de la lliçó teòrico-pràctica per la senyora Ibars.
2. Discussió lliure i controlada per una Mesa sobre procediment, mètode, material, etc., emprats en la lliçó teòrico-pràctica.
3. Conferència per l'inspector de 1.ª Ensenyança, senyor Joan Josep Sent Ibáñez. Tema: Ensenyament de la Història a les Escoles.

IV Setmana Cultural Valenciana

ORGANISADA PER
P R O A
(Consell de Cultura i Relacions Valencianes)

Dia de l'Ensenyança
28 de juliol
1936

Saló d'actes de l'Ajuntament

Proa
consell de cultura i
relacions valencianes
Llibreria, 8, ent. valència

Justificant a favor d'En *Maria Ibars*
per la seua subscripció, important ptes. *una*
corresponent al mes actual.
València **1 AGOS. 1936** 193
El Gerent,
E. Navarro

Quota fixa mensual, 1'00 pesseta
Donatiu voluntari, _____ id.

Total, _____ Adhesió núm. *42*

Benimaclet 13 juny del 1935

Carles Salvador
~~Mestre de Benimaclet~~

A. la Maria Ibars i Ibars,
Ciutat

Distingida comp.^a i amiga: Adjudic la vostra comunicació
Tendresa la qual agafaré volent copiar-la i remetreu-la
amb l'autorització necessària per a poder-la publicar al
diari Los Provincias en una de les pròximes pàgines
que hi publica en valencià.

No done a saber que s'ha publicat La República
de los Letres on va un estudi sobre el ió del valencià a les es-
coles. El trobareu als quiscos al preu d'una pesseta.

Espera vostra resposta en alffru amic
Carles Salvador

3

MARIA IBARS: UNA DONA FORTA I SOLITÀRIA

«La poetessa es queixa,
i sols troba la pau [...] quan se sent envoltada per la naturalesa solitària i amiga.»

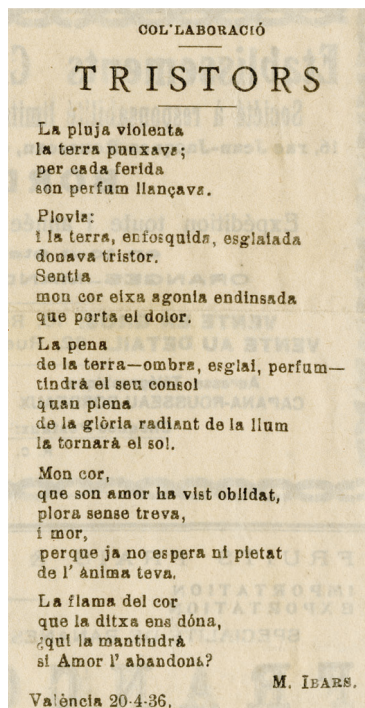
Antoni Prats

L'ENERGIA I EL TARANNÀ FERM de Maria Ibars són una constant en les descripcions de tots els que la van conèixer de prop, que posen de relleu, davant la realitat adversa, una trajectòria vital decidida i independent, emmarcada en la soledat.

Va ser una dona forta, entre la inclinació al fatalisme i la ferma resignació de l'estoïcisme. Francesc Alcayde, en el pròleg de *Vides planes*, diu que «Maria Ibars sap molt bé la profunda significació del *sustine et abstine*» (una màxima estoica: «aguanta i renuncia»), és a dir, que «cal plegar-se a allò que és necessari».

La religiositat és, segurament, el tret més evident de la seua personalitat: el veiem reflectit arreu de l'obra, lligat a la religiositat popular del món tradicional. Tanmateix, a nivell íntim, la seua religiositat s'assentava en un compromís de vida acostat a l'espiritualitat franciscana, com indica la condició de terciària franciscana que proclama el recordatori de la seua mort.

Plaça del Convent de Sant Antoni
de Dénia, any 1920.
Arxiu Municipal de Dénia.
Cardona-Far.

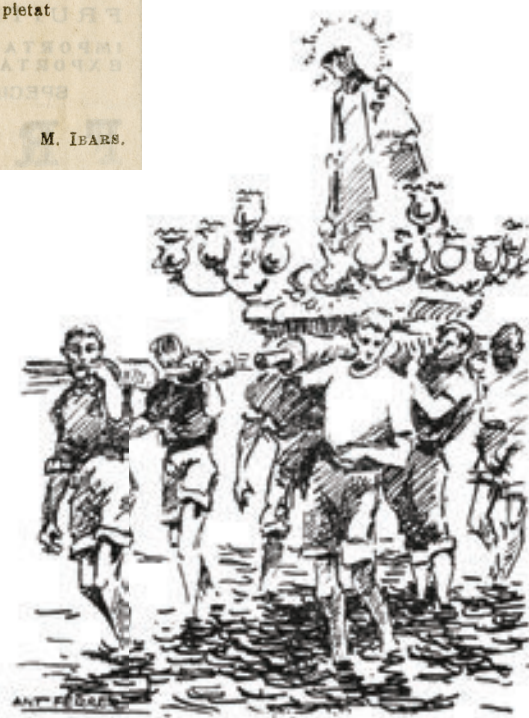

Esquerra: Maria Ibars, cap al 1940.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.
Dreta: *Las Provincias*, any 1936.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

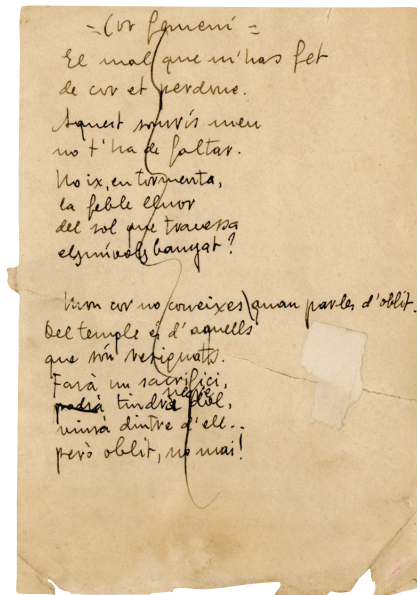
Esquerra: Maria Ibars i la seua filla
Raquel Payà, destacada pedagoga,
a Dénia, cap al 1950.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Dreta: Processó a la Verge
dels Desemparats.
Gravat de *L'últim serf*, de M. Ibars,
autor: A. Ferrer, editorial Sicània.

...li pregaven des del perill de la barca...

Esborrany del poema
«Cor femení» de M. Ibars.
Fons M. Ibars-Pastor
de Velasco.

Retrat de Maria Ibars, obra del
pintor Enrique Pastor de Velasco.
Fotògraf: Jake Abbott.

En l'àmbit polític, no se li coneix cap adscripció partidista, tot i que en la seua obra podem entreveure un posicionament social acostat a les classes populars, especialment en *L'últim serf*. Podem dir que Maria Ibars manté un arrelat component ètic que la porta a empatitzar amb la gent humil, oprimida o marginada i a decantar-se per l'establiment d'una societat més justa.

En definitiva, es tracta d'una persona complexa, bastida sobre un entramat d'idees i valors d'ampli espectre, a vegades fins i tot aparentment contradictoris, que li atorguen una personalitat que podríem qualificar de «fora de lloc», singular.

4

UN UNIVERS LITERARI A L'OMBRA DEL MONTGÓ

Constatació

A Dénia m'agrada viure
vora mar,
sens dany ni risc.

MARIA IBARS LITERATURITZA LA GEOGRAFIA i la societat de Dénia i la Marina Alta de primeries del segle xx d'una manera profunda i integral i ho posa en evidència amb l'epígraf *A l'ombra del Montgó*, que agrupa el conjunt de la seua obra creativa. El Montgó, la muntanya vertebradora, el nuc neuràlgic, que tant s'esplaia a descriure en un episodi de *Vides planes*:

A dalt, el Montgó es vea nu, tal com era, amb tots els accidents de la vessant. Les convexitats de pedra viva, calcinades i blanques i pelades; els rocams, agressius i tallants; les terres rompudes, com a nafres sangonants [...].

Vist des de la ciutat és blau, de diferents tonalitats, ben perfilat en l'espai o tocat per turbants de gràcia oriental [...]. És nau en mar de llum, perenne carícia acollidora amb la qual rebria la deessa hel·lènica que li plagué aixecar ací son temple.

Esta descripció ens permet acostar-nos als elements de l'univers literari ibarsià: en primer lloc, la *muntanya* d'arrels mítiques, un Montgó que esdevé espectador privilegiat de les històries que l'autora farà discórrer al seu recer; d'altra banda, la *mar* trencant-se contra la costa retallada de les Rotes o ajaçant-se

Dénia i el Montgó, any 1918.
Fotògraf: F. Parés. Arxiu Municipal
de Dénia. Cardona-Far.

La casa de Penyamar a les Rotes, al fons el Montgó. Fotògraf: Jake Abbott.

Un bon amic

El Montgó és bon amic,
l'amic cordial
del naixcut vora d'ell
que ama el tossal.

sobre l'arena de les Marines... i, entremig, la fètil dialèctica entre la *ciutat*, Dénia, i el *camp*, un món rural centrat en el conreu del raïm i l'elaboració de la pansa, encara lligat als ritmes de la societat tradicional.

I, en l'epicentre d'este territori, la seua casa de Penyamar, a les Rotes, l'espai predilecte de l'escriptora, el bàlsem dels seus mals, la inspiració de la seua creació i també la font inesgotable del seu gaudi.

«Dénia, el camp de Dénia, entre el Montgó i la mar, està dins la carn i la sang de Maria Ibars. Tota l'obra d'aquesta interessant escriptora [...] porta un motiu comú: A l'ombra del Montgó.»

Carles Salvador

Vista de Dénia, any 1920. Arxiu Municipal de Dénia.

Dénia, el Montgó i la mar.
Fotògraf:
Jake Abbott.

Cabassos de raïm moscatell. Fotografia de J. Ahuir.

La verema, any 1910. Arxiu Municipal de Dénia.

5

UNA SOCIETAT EN CANVI

Bé s'adonava que si els corrents de la ciutat li duïen algun neguiteig de baixos sentiments, pensaments fluixos d'enveges o orgulls, l'aigua de l'altura els esbandia donant-li la pau i el sol desig que no li mancaren l'aire i el sol abundosos que li enfortien la vida.

Vides planes

Estiuejants d'excursió pel Montgó, any 1925.
Arxiu Municipal de Dénia.
Família Milnes.

LA CREACIÓ DE MARIA IBARS està assentada en la ciutat de Dénia i el camp del voltant. Esta dicotomia camp-ciutat (desdoblada en tradició-modernitat) esdevindrà un vector determinant en la conformació de la seua obra.

El model rural tradicional es desenvolupa en la simbiosi d'uns éssers humans «purs», amb la muntanya que senyoreja i amb l'espai agrícola, puntejat de casetes aïllades, on l'element principal és el conreu del raïm de moscatell i el procés de la conversió en pansa: l'*esca/dà*. És un model econòmic i social que afecta transversalment la vida dels llauradors, des de l'hàbitat, passant pels estris i la cooperació en el treball, un entramat sociocultural (creences, valors, celebracions...) que presentava un grau significatiu de cohesió interna.

La modernitat, que fa contrapés a l'anterior, és l'espai urbà. En l'obra ibarsiana trobem una profunda estima per Dénia. La ciutat, idealitzada, actua com a imant que manté atrets el territori i la gent que l'envolta en una relació simbiòtica. Al costat, però, també trobem la vessant negativa, ombrienca: l'amenaça d'una «frívola modernitat» que dissol els valors

–¿Seran feliços al món?

[...] Si eren feliços, ¿sabrien equilibrar i defendre son benestar?

¿Harmonitzar-lo?

L'últim serf

El carrer del Marqués de Campo de Dénia, any 1920. *Arxiu Municipal de Dénia.*

socials comunitaris, fets que Maria Ibars qüestiona profundament des del seu fatalisme còsmic. Este complex antagonisme travessa el conjunt de l'obra ibarsiana, especialment en les novel·les, on esdevé un important pol dialèctic generador de tensió narrativa.

Vista de Dénia i el port, any 1925. Arxiu Municipal de Dénia. Família Milnes.

L'escaldà del raïm moscatell per a fer la pansa, any 1910. Arxiu Municipal de Dénia.

Periòdic sobre el negoci de la pansa. Arxiu Municipal de Dénia.

L'estació del ferrocarril Carcaixent-Dénia. Arxiu Municipal de Dénia. Coll. V. Ferrer.

El port de Dénia amb els grans vaixells per a l'exportació, any 1910. Arxiu Municipal de Dénia.

Exportación de Pasa Valenciana

Año XIX. Dénia, Jueves 29 de Enero de 1914. Núm. 1.916.

PRENSA DE HENRIQUEZ
 Dénia, al año...
 Pasa...
 Calle del Marqués de Campo, 15. - DÉNIA -
 ANUNCIOS A PRECIOS CONVENCIONALES

Exportación de pasa Exportación de raisins	Línea Vapores Tintoré SERVICIO FIJO Y QUINCENAL	El clima de Dénia Observatorio meteorológico. Datos de la zona de Dénia de 1874 a los días de mañana.
--	---	---

6

DONA I ESCRIPTORA: D'ADRIÁN SABY A MARIA IBARS

La gent augmentava [...], i ara dansaven en torn de la víctima que era ella, ajupida, aclaparada [...] ¡Si no podia parlar ni plorar! ¡Si li premia la gola un dogal que l'ofegava...!

L'últim serf

Maria Ibars a la porta de la caseta «el Milímetro», a Penyamar, cap al 1955.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

EL CONTEXT HOSTIL DE L'ÈPOCA envers la creativitat femenina podia inclinar la dona escriptora a fer ús d'un pseudònim masculí: de fet, Maria Ibars, durant els seus primers temptejos literaris, va signar com a *Adrián Saby*. Però, ja amb 42 anys, quan s'obri l'oportunitat de publicar, l'autora pren una decisió valenta: les seues obres duren el seu nom.

El món de les dones i el seu «punt de vista» vertebraren de dalt a baix el conjunt de l'obra ibarsiana. Maria Ibars va privilegiar clarament els personatges femenins, amb un amplíssim repertori de dones que hi tenen un protagonisme abassegador i on destaca l'exaltació de la dona humil, treballadora, autèntica depositària de la saviesa i els valors tradicionals. Una munió de dones en què caben tipus de dona «heterodoxa», des de l'aristòcrata esquerpa i solitària, a la vella rodamon, passant per venedores, endevinaires..., fins a arribar a les dones «dolentes», que, malgrat això, també són tractades amb una espècie d'afecte.

Tot això es mostra immers en un *relat global* condicionat pel *perill del mascle*. L'antagonisme home-dona quallarà en

— Fosfens —

La núvol·la blanca i rosa
que em voltava fa alguns jorns
ara acaba d'esvaïr-se ...

¿Era falsa sa ressor?

O era que sols reflectia's
en ella la il·lusió
que plena el cor d'una dona
quan es perca que vol?

Jo que en ella em recercava
creient-me que el teu color
d'un altre pit reflectia
continguda emocio!

Qui he buscat en els seus ulls
tot el que esperava jo
i ha esvaït esvaït el tendre somni,
de son esguard, la gelor.

El nivatge sol d'un nívol

no pot apagar l'ardor
d'aquell que al riu de la vida
acostuma a beure a doll.

Oh, pobres fosfens demrats,
que em fieu el cor ditreós!

Desplomats pel dumany
s'han replègit al meu cor.

Jo faré que no s'apague
flama que potser consol.

Jo els cuidaré com la mare
que vetlla el fill que s'adorm.

Núvol·la del bell somni,
sols en tu jo hauré sojorn!

5-7-35

P. 100.

Manuscrit de Maria Ibars
del poema «Fosfens».

Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

una tipologia dual: *les dones-víctimes*, sotmeses a l'agressió sexual masculista, i *les dones-venjadores*, que acabaran amb la vida dels abusadors.

I, entre els intersticis, la celebració del cos i de la sensibilitat de la dona; una exaltació, amb un toc de voluptuositat, que l'autora associa amb la mar, còmplice i amiga.

Esquerra: Dones cosint xàrcies al barri mariner de Dénia, any 1910.

Arxiu Municipal de Dénia.

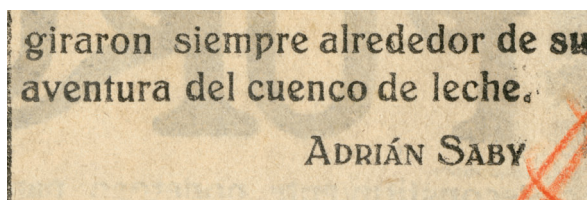

Dreta: Apilant els canyissos amb la pansa, any 1910.

Arxiu Municipal de Dénia.

Eixida de les treballadores d'un magatzem de pansa a Dénia, any 1909.
Fotògraf: A. Fabert. Arxiu Municipal de Dénia. Tívoli.

L'any 1926, Maria Ibars signa com a Adrián Saby.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

FOSFENS ¹¹⁰

La núvola blanca i rossa
que em voltava fa alguns jorns,
ara acaba d'esvair-se
¿Era falsa sa rossor?
¿O era que sols reflectia's
en ella la il·lusió
que plena el cor d'una dona
quan es percata que vol?
¡Jo que amb ella em recreava
creient-me que el tal color
d'un atre pit reflectia
continguda emoció!
Vui he buscat en els seus ulls
tot el que esperava jo,
i ha esvait el tendre somni
de son esguard, la gelor.
El miratge sols d'un núvol
no pot apagar l'ardor
d'aquell que al riu de la vida
acostuma a beure a dolls.
¡Oh, pobres fofens daurats
que em féieu el cor ditxós!
Desplomats pel desengany
s'han replegat al meu cor.
Jo faré que no s'apague
flama que pot ser consol.
Jo els cuidaré com la mare
que vetlla el fill que s'adorm.
¡Nuvoleta del bell somni,
sols amb tú jo hauré sojorn!

MARIA IBARS

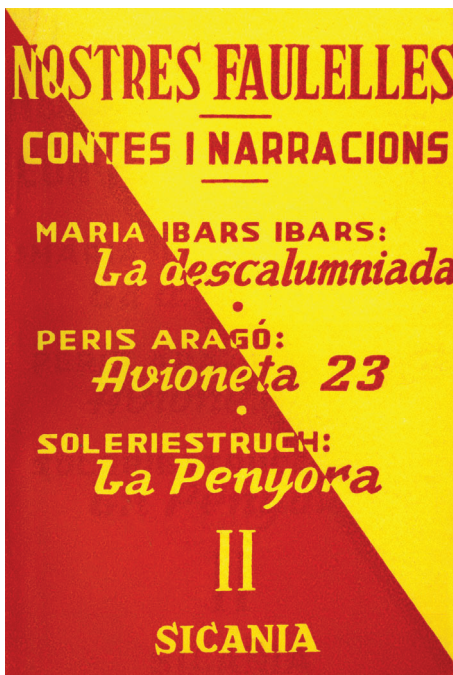
1935.

Maria Ibars amb la filla Raquel
i el fill Vicente-Dario, cap al 1940.
Fons Patricia Payà.

Esquerra: *Las Provincias*, any 1935.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Portada d'un número de 1961 de
la col·lecció *Nostres Faulelles* que
inclou un conte de l'autora.

Carles Salvador

Mestre. # Benassal 5 de setembre del 1935

Memòria: s'ha publicat el vostre poema, bellíssim, Fosfens, un dels més sentits que la lírica amatorial valenciana ha produït. Comença amb un clima poètic puríssim, requirix mostrant el cor a la mà i termina amb sospirs. Si vos no heu construït expressament el final amb punts cada dos versos; ni us ha eixit així sense afectació ninguna, sense premeditació, sense ofici, és a dir, si el final és obra netament d'inspiració és que sou una gran poeta.

En felicitar-vos us anime a escriure més i més en aquest idioma en el que la vostra ànima s'ha retrobat.

Juposa que ja heu rebut la doctrina que em demaniàveu, entre

Carles

Carles Salvador felicita Maria Ibars per la publicació del poema «Fosfens», any 1935.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

7

HABITAR EL VERS, 1

POEMES DE PENYAMAR

«La poesia de Maria Ibars vessava tendresa.

Descriptiva i emocional, era molt apta per a ser entesa pel poble.»

Emili Rodríguez-Bernabeu

EN L'OBRA POÈTICA DE MARIA IBARS, *Poemes de Penyammar* (1949) ocupa un lloc preeminent. En el «Pòrtic» del llibre, Carles Salvador posa en relleu la «gràcia alada, frescor i imatges poètiques de primera mà», i afirma que es tracta d'una aportació singular a les lletres valencianes, un cas únic, pel fet d'haver estat escrita per una dona i per constituir el recull «més dens de temes marins que s'ha publicat fins ara en valencià».

Poemes de Penyammar va tindre un ressò considerable. Així, trobem una ressenya d'Almela i Vives on l'autor es posiciona contra la poesia de forma «pedant» i hi contraposa la tradició poètica valenciana, partidària de l'«espontaneïtat de sentiments». L'argumentació es clou amb la tesi que és el plantejament «personal» de la poesia allò que pot fer-la valuosa a nivell «universal». També destaca el model «ric i genuí» del llenguatge de Maria Ibars, contra un llenguatge asèptic o el perill contrari del vulgarisme.

Penyammar. Fotògraf: Jake Abbott.

La Torre del Gerro

Qui recorda en uove-la
que fou bastiment de quema,
defensa de la ciutat,

i quarter per a atacar-la?

Qui creuà uove les piques
i bombardes que guardava?

Qui oïr, pel Rei: En Janne
a En Carros quan la vetava?

Qui de romanticisme
és que ens supli la mirada.

Esvelt gerro que t'aixequés
del torsal en la rostaria
enlairant al vent un ram
de fets que la Història guarda.

El passat veuin en tu,
el temps d'alvir per tu parla.

I si dorans embadalit
entre cel de llum tan clara
i una mar sempre blavosa
que de dia i nit et canta,
et nimba un hàlit de glòria,
t'envolten flaviors de fama.

MARIA IBARS IBARS.

POEMES de PENYAMAR

- A l'ombra del Montgó -

VALENCIA 1948

Lletres Valencianes-Literatura i folklòre

Dalt: Mecanoscrit de *Poemes de Penyamàr*.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Esquerra: Esborrany manuscrit de M. Ibars.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

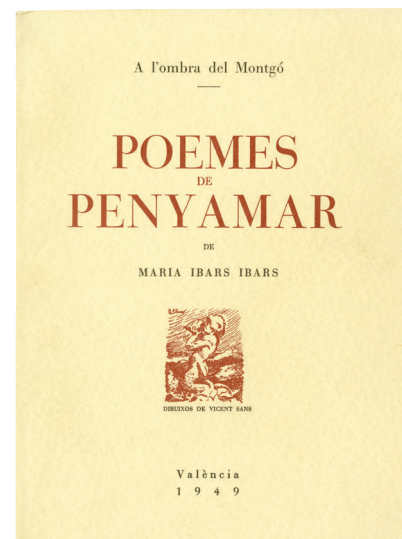
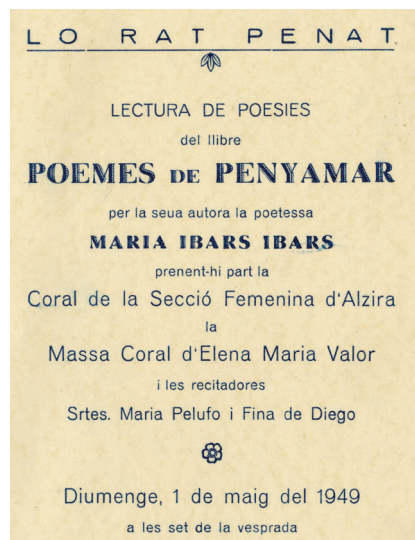
Espills de plata

El sol s'ha trencat en l'aigua
i en una folla dansada
lluente gen els bocins
cap a la platja.

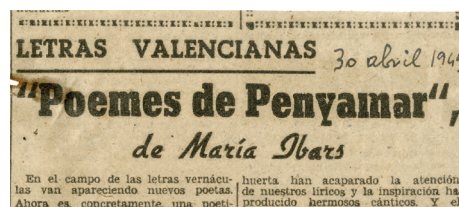
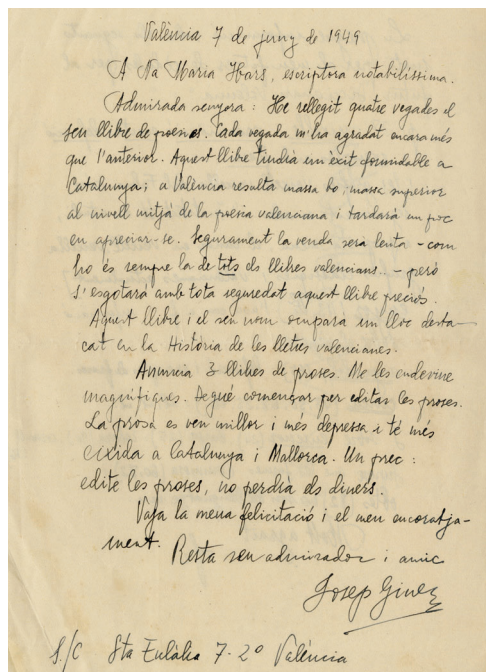
És que voldríeu juntar-vos,
espills de plata? [...]

No us ajunteu, sols petits;
seguiu lluint i dansant.

Sou miracle en flors de llum
del sol que es trenca en la mar.

Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

D'esquerra a dreta:

Felicitació a M. Ibars del filòleg
valencià Josep Giner i Marco.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Crítica literària de S. Ferrandis.
Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Així mateix, resulta interessant la visió de Salvador Ferrandis Luna, que fa un acostament sintètic i global a la situació del moviment literari valencià del moment, prenent com a motiu l'aparició de *Poemes de Penyamar*. L'autor posa en relleu elements d'estil com la rima, la sensibilitat expressiva, l'habilitat descriptiva i la riquesa i autenticitat del seu llenguatge, a més d'apuntar cap al seu tombant ombriu i tempestuós, que tan important és en el conjunt de l'obra de Maria Ibars.

8

Inauguration
Hotel 8-7-54

HABITAR EL VERS, 2

RAM A L'AMIGA I ALTRES POEMES

Un altre esdeveniment en l'obra poètica de Maria Ibars va ser la participació, el 1951, en la IV Taula de Poesia organitzada pel Cercle de Belles Arts, amb la carpeta *Ram a l'amiga*; la majoria dels vint-i-un poemes que la integren van romanre inèdits. Ja a finals de 1960, Maria Ibars va enviar vint-i-un poemes més a Sofia Salvador, anunciant-li la intenció de publicar un segon poemari. La iniciativa, però, no es va concretar i només uns pocs poemes van arribar a veure la llum en el setmanari *La Marina*.

A banda dels reculls amb voluntat unitària, cal dir que la creació poètica de Maria Ibars travessa tota la seua trajectòria literària des dels inicis, en el temps de la República, fins al final de la vida: poemes publicats en la premsa, en llibrets de falla, o confegits amb motiu de commemoracions de sant Vicent Ferrer, d'Ausiàs March..., així com també en publicacions particulars. La difusió del conjunt és ben desigual, mentre que alguns s'han publicat diverses vegades, quasi el 25% dels poemes escrits per Maria Ibars encara romanen, a hores d'ara, inèdits.

Maria Ibars amb la família Doménech de Dénia, en la inauguració de l'Hotel Las Rotas, any 1951.
Arxiu Municipal de Dénia. A. Sentí.

Maria Ibars, Carles Salvador i altres membres de la IV Taula de Poesia al Cercle de Belles Arts, any 1951. De: *Carles Salvador: una vida en imatges*, de Pere-Enric Barreda

Pel que fa a l'estil i les influències, la poesia de Maria Ibars s'ha adscrit al *paisatgisme sentimental* o *popularista*. Tanmateix, al costat d'esta tendència dominant, cal posar en relleu l'existència en paral·lel d'una vessant «subjectiva», de caire introspectiu i confessional. D'acord amb este marc general, la poesia de Maria Ibars es pot agrupar en tres eixos bàsics o fonamentals: el paisatge, l'intimisme i la religió, acompanyats d'altres temes subordinats com ara el costumisme, la sensualitat i el món dels infants, que completen l'abast del seu univers poètic.

Pensat i fet - 1942
Heralds de primavera

Com a tetrarca de l'any
a la reina Primavera
la de la vida en promeses,
la de la bella promesa
no plaien, els heralds
que al món anuncien que aplega.
Ni les gemes que turgents
esclaten en la floresta;
ni el pregó de colovaines
en garlanda, de l'arbredí;
ni els rius que vendida porten
l'aiguaneu de l'alta serra;
ni el sol que lluir ses raigs
fent sa ruta més extensa;
ni els núvols que s'esvaïen...
no és bastant a Primavera
per a que d'heralds serveixen.
Ha d'haver més meravella!
Ve que amb l'guard entristit
i curiosa la pena,
sorpren la nostra ciutat
que en gervó de glòria excessiva
una floració de flames

9

VIDES PLANES: ESCRIURE EN MINÚSCULA

Les coses que el
voltaven l'influïen i el
voltava la Naturalesa.
Per això, si era clara
i alegre, es plenava
d'aquella claredat i
alegria; si era apagada,
entristida, sentia una
incipient temor que
algun mal se
li apropava.

Vides planes

De camí a Dénia, al fons el Montgó,
any 1955.
Fotògraf: Guillen. Arxiu Municipal de
Dénia. Cardona-Far.

LA NOVEL·LA *VIDES PLANES* va rebre el premi de narrativa dels Jocs Florals del 1949. És una aportació prou excepcional dins el desenvolupament de la novel·la moderna en valencià – més encara si, com ara sabem, la seua primera redacció es remunta al 1936. Tanmateix, no va poder ser publicada fins 1962. Es tracta, per tant, d'un exemple paradigmàtic de l'extrema dificultat amb què els escriptors en valencià s'enfrontaven a l'hora de publicar durant la dictadura franquista, i especialment pel que fa al gènere narratiu.

Com ha destacat Tomàs Llopis, *Vides planes* es troba en la cruïlla del romanticisme, el costumisme i el naturalisme, un marc de referències d'acord amb el període de formació de Maria Ibars, a cavall del final del segle XIX i primer terç del XX. En esta adscripció temporal i estètica té un paper essencial el ruralisme, un model literari que, enriquit des de l'estètica modernista, vertebraria un dels moments més productius amb Caterina Albert (Víctor Català), escriptora referent a l'hora d'emmarcar l'estil de Maria Ibars.

Així, *Vides planes* es bastix al voltant de l'antagonisme entre el món rural, «l'altura», presidit pel Montgó, i l'urbà, la

«baixura», la ciutat de Dénia, moderna però amenaçadora. L'escriptora es posiciona del costat del món rural-tradicional, un model social fonamentat en una cultura popular vigorosa, basada en l'oralitat, en un sistema de valors tradicional-comunitari i en un sistema econòmic agrari i artesanal, en què encara són vigents l'intercanvi i l'autoconsum, així com un ritme vital regit per l'esdevenir cíclic del temps i l'influx determinant de la natura.

Amica — Pugnet el del Marçó —

Puix, ¿ senyor; qui s'havia proposat no deixar-me dormir? — diu la pobra Ana M^a regirant-se en el seu llit que erupia com un ^{un rató} ~~torçut~~ ^{estran}. Per ^{una} que via lladros el gos de la caseta de l'assegador el que donava-li a entendre que transitava algú per aquells llocs. És la inquietà un poquet. Després de l'assegador ja no havien més casetes que la d'ella i altres dos d'estiguants que no estan obertes aleshores. Procura tranquil·litzar-se i dormir-se però en abertir-se una mica s'obren els ^{lladros} més propers i més cocorobats. S'assenta al llit i esguarda pel recio del finestro. Les catelles ^{de} eren molt enceres encara. Aquelles llucmes d'altres hores de la nit en la blavosa volta empalimada d'argent alçaren el seu ànir davant-la relativament tranquil·la, però no es va decidir a obir. Esperaria que passés el primer cabrer, el "Fraxé", que tots els dies ans de l'anba li tocava a la porta per a que saltara a Belca, la cabreta que s'enduria en el seu ramat a la dula.

No tenia rellotge, no podia saber l'hora que era, si bé pel costum de mirar al cel calculava que serien les tres. Com creia en ^{agost} ~~agost~~ suposava que li quedaven dos hores d'espera.

Als lladros seguien sentir-se forts, més bé s'apropiaven emborbits. Aquell embassudament li feia fer pensar si el gos perseguiria alguna sers cosa gens nova en aquell temps, però com la ven amestorada del ca quedaria de sobte ofegada en un rarroneig apolònic, Ana M^a enduriria el calp sea d'una pedrada. Qui aniria per allí?

No havia ella tingut mai por i ara es trobava quelean sobresoltada. Sis anys que vivia a soles, d'ençà que quedà vella i mai no havia seguit molestada. Dats la sospita venen els passants, pastors, llengüats, ocasionistes, li demanaven aigua que ella donava amb gust, descaravan en el banquet que voltava la caseta i, com era la serena més endiguada en el marit, sempre tenia un panollet d'herbes oloroses o medicinals que oferir.

Esborrany manuscrit de
Maria Ibars d'un capítol
de Vides planes.
Fons M. Ibars-Pastor
de Velasco.

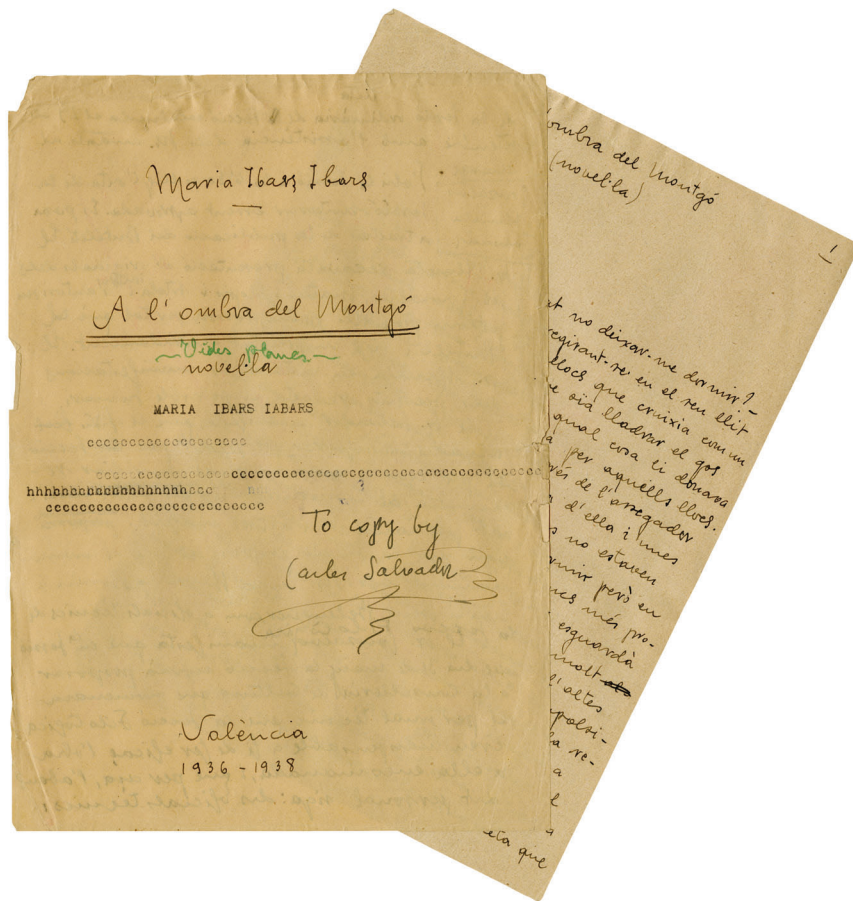
D'esquerra a dreta: La caseta del Pare Pere a Dénia, any 1950. Arxiu Municipal de Dénia.

Dona amb cànsters d'aigua a les Rotes (Dénia), any 1925. Arxiu Municipal de Dénia. Família Milnes.

Repartin el raïm en els canyissos a les Rotes (Dénia), any 1925. Arxiu Municipal de Dénia. Família Milnes.

Dreta: Manuscrit de *Vides planes* amb data dels anys 1936-1938. Fons M. Ibars-Pastor de Velas

10

L'ÚLTIM SERF: LA CONSCIÈNCIA FETA RELAT

Este llibre no és història.
No és biografia. Sols
és una novel·la. Tot
allò que es diu en ell,
separadament, res no
és veritat ni fidel; ni el
temps, ni els assumptes,
ni l'element humà,
ni les circumstàncies.
El conjunt pot ser
una època.

L'últim serf

La pansa ja seleccionada abans
d'encaixar, any 1909.
Fotògraf: A. Fabert. Arxiu Municipal
de Dénia. Tívoli.

L'ÚLTIM SERF ÉS CONSIDERADA l'obra clau de Maria Ibars i la més lligada a la seua biografia. Paradoxalment –com si es tractara d'una síntesi del seu univers creatiu i d'un velat testimoni personal– l'obra va veure la llum dies després de la seua mort l'any 1965.

L'últim serf literaturitza l'arribada de la modernitat a Dénia i la seua comarca. Se'ns presenta com a novel·la social i, efectivament, l'eix dinàmic de la narració s'ocupa de les condicions laborals de les treballadores i treballadors de la pansa, la seua proletarització, el desvetlament de la consciència de classe i la seua lluita. Paral·lelament, s'hi despleguen uns altres eixos temàtics: l'antagonisme home-dona (amb la violència sexual masclista), la dialèctica entre tradició i modernitat (el correlat vellesa-joventut), el costumisme (contalles, cançons, refranys i rituals...) o el testimoni documental (històric, memorialista).

La novel·la presenta una estructura formal fragmentària i acumulativa: en el relat primari, centrat en l'arquetip tradicional de fidelitat i submissió, entre el servent Batiste (l'últim serf) i Jordi Baltimore (l'amo del magatzem), es van encabint diversos relats secundaris que juguen un paper dinamitzador per tal com aporten un testimoni o creen un ambient.

L'últim Serv

Novella per Maria Ibars Ibars

Batiste es quedà aclaparat en rebre l'ordre tan breu com irrefutable, tallant remesa per l'ordenança del despatx del principal: "Esta nit es fa quart" Això era

Per quart i avisar-ho quan ja era l'hora d'eixir, quan ell ja acariciava el cordell de la campana que amb tremolins sonors faria parar tot l'abatoll fabril, quan en l'esperit de tota els servs del treball passava el descabdellament d'un propòsit per a les hores lliures; del que farien quan el resó tremolós colpejara ^{les oïdes} i entrara pels corsos en sensació lliberadora. Havien d'eixir a les sis i fins l'hora del sopar cadascú tenia pres el temps. S'enfilarien uns per ^{cafetins} i tavernes; anirien altres al carrer del Marqués de Campo a trobar-se amb l'estimada i fer el passeig cap al port deixant que la eúritmia benefactora delamar esborrara el cansanci i els omplira de nou optimisme; s'aplegarien aquells al camp on encara estiguava la família; volarien estos a complir en la rotureta pròpia ja amanit o mijançat per dies enrere. El mateix Batiste, l'encarregat, volia abar a ~~llortets~~, apenes fora vila, on tenia una sorteta, per vpre com anaven unes faenes que havia encomençat a altri. Per quart significava treballar els que anaven a ^{jornals} un temps equivalent a la quarta part de la jornada obrera que era de sis a sis, junyir-se a la vinguda del dia i deixar el jou a l'hora vesperal, descomptant de ^{hit a hit} i mitja per a esmortzar i de dotze a una per a dinar. Volia dir ~~se~~ que fins les huit o huit i mitja no deixarien la faena. Una protesta li pujà als llavis i li contragué débilment el semblant; pero qui era ell per a protestar? Refent-se, digué a l'ordenança

-Està bé

I no haguera protestat per temperament, no; és que li repugnava retindre de sobte aquella gentada; molts no tendrien ^{de} que pegar un mosset, del recapte no ^{amb}

La selecció de la pansa en un magatzem de Dénia, any 1909.
Fotògraf:
A. Fabert.
Arxiu Municipal de Dénia. Tivoli.

L'últim serf és una novella coral, farcida d'una gran diversitat de personatges populars, subsumits en el personatge col·lectiu: el magatzem. Una novella humaníssima, narrada des d'una mirada escèptica respecte a la «condició humana» i amb una llengua d'una gran vivesa. El resultat constituïx el retaule acolorit d'una època en un temps de canvi social accelerat i també la projecció de l'autora en la seua creació, aquella necessitat d'escriure per literaturitzar la seua pròpia vida.

11

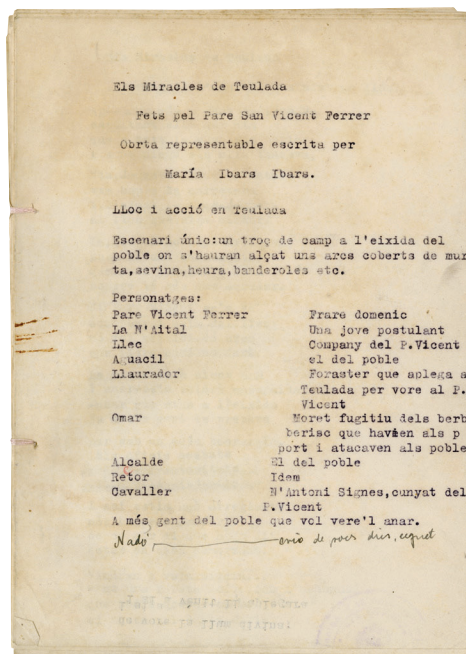
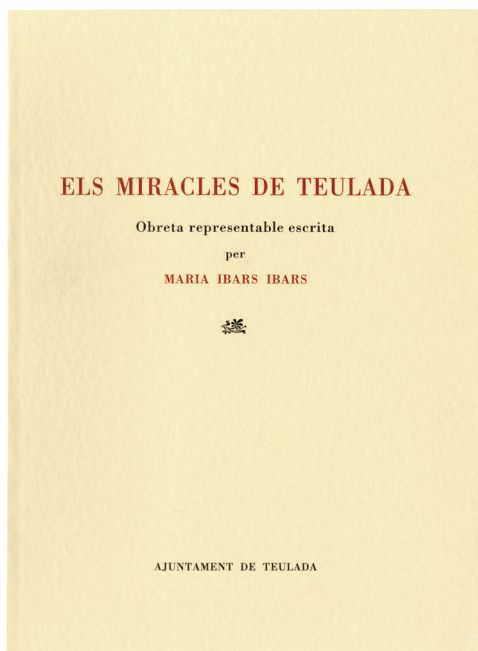
FAULELLES I ALTRES ESCRITS

LA IRRUPCIÓ DE MARIA IBARS com a escriptora durant els anys de la República suposava una aportació singular per l'escassetesa de prosistes en el món literari en valencià, i fins i tot excepcional si ens cenyim a la literatura feta per dones. Després, l'autora continuarà escrivint, amb regularitat i dedicació, narracions breus, que, sota el nom de *Contalles*, va lliurar a Nicolau Primitiu Gómez el 1958 perquè foren publicades. Aquell projecte no es va acomplir i les contalles es van publicar separatament en «Nostres Faulelles - Sicània» entre 1961 i 1966. Al final, com era el desig de Maria Ibars, es van editar juntes l'any 1992.

Pel que fa al teatre, va escriure dos miracles, amb els quals va participar en els Jocs Florals Vicentins organitzats en 1950 per l'Altar del Mercat. *La conversió dels jueus*, escrit en col·laboració amb Sofia Salvador, va guanyar el primer premi, tot i que encara roman inèdit. *Els miracles de Teulada*, d'autoria exclusiva de Maria Ibars, va ser editat per l'Ajuntament de Teulada en 1992.

Els escrits de caire periodístic assolixen més intensitat, en els seus darrers anys, en la revista *La Marina*, on va publicar

Esquerra: Obra de teatre de Maria Ibars editada per primera volta l'any 1992.

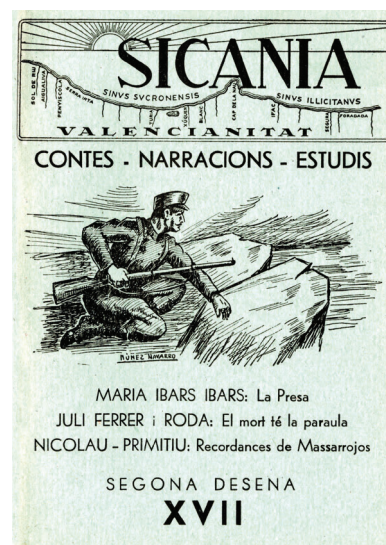
Dreta: Mecanoscrit amb correccions de l'obra *Els miracles de Teulada*, any 1949-50. Fons M. Ibars-Pastor de Velasco.

Pàg. següent: «Ahir-avui». Setmanari *La Marina*, any 1962, núm. 115. Arxiu Municipal de Dénia.

vint-i-tres articles, tant en valencià com en castellà. Finalment, cal dir que l'autora va escriure també alguns poemes en castellà i dos novel·les: *Como una garra*. *A la sombra del Montgó* (1961) i *Graciamar*. *A la sombra del Montgó* (1963).

La fe dels altres, de M. Ibars, ed. Sicània, any 1965.

La Presa, de M. Ibars, ed. Sicània, any 1966.

A H I R - A V U I

«Filleta meua, tin cura de com et portes en la festa. Ni en batejos ni en noces hi ha que donar-se a la desbocada. No escoltes bromes ni amayaes; no fasses massa cas als joves, ni als vells: ja t'arribará l'hora d'aquell que et vullga bé. No begues vi, ni eixe dimoni de licor que hara diuen: a lo més, un «nuvolet» i a glopets. L'home s'assusta d'una dòna que trassegue com ell. Esgolá't cap un costat quan fumen tant, no vagen a pensar que t'has acostumat ja a que fumen al teu prop... Filleta, adona-tén; una donselleta és un capollet que cal defendre fins del ronroneig dels borinots. No fases patir a la mare i no balles si no estic jo entre tots.»

La joveneta arreplegava la figura en sa clara vestimenta de festa d'on surgia l'entenimentós cabet com el cogollet d'una camélia i no sens perfum, puix brollava virtuts, i escoltava respectuosament la mare.

— O —

¡Quina vesprada! ¡Colossal! ¡Plena! Però m'he cansat de ballar. I crec que no he ballat més que la «raspa». Si estos músics s'haveren atrevit amb el rock o el twist...

U d'ells ha dit que si el pau-pau... També ha nomenat el candolle, una dansa africana que deu assustar. Els ho diem, a vore?

--No; ara no. Prenguem qualsevol cosa abans.

--Altre whisky?

--Tres ja no. Ron ha segut l'últim. ¡Ah, sí! Que preparen un «cuba-lliure».

Els formosos divuit anys s'arreplegaren plens de gràcia en la cadira llarga, feu sonar al palmell de la mà els tres colpets de la gigarreta i esperà el servei del cambrer regodejant-se en les caragoles del fum que havia estat al dins d'ella i en els que tractava de llegir el possible missatge d'un esdevenidor prou incert.

Sa mare no patia. Ni estava present.

MARIA IBARS IBARS

12

MARIA IBARS: L'ABANS D'UN DESPRÉS

«Un bon dia la van posseir les paraules i la voluntat de compartir-les no l'abandonà fins a la seua mort. I Maria assumint totes les contradiccions es mostrà rebel.»

Rosa Roig i Vicent Esteve

L'ESTUDIOSA ANNE CHARLON, com també Maria Lacueva, situen l'aparició de la novel·la femenina moderna al País Valencià amb les aportacions de Beatriu Civera i Maria Ibars; esta presència, segons Charlon, «venia a ocupar un buit que s'arrossegava des d'Isabel de Villena». Es tracta d'una irrupció plena de dificultats i d'impediments, que s'hagué d'enfrontar a la subordinació de la dona respecte a un món d'hòmens que les relegava a l'estricta esfera privada.

Només l'ambició creativa que suposa l'intent de bastir tot un univers creatiu personal seria suficient per a destacar l'aportació de Maria Ibars a les lletres valencianes; cal afegir-hi, però, el context històric: els temps difícils de la dictadura franquista, un període crític per a la supervivència de la llengua i la cultura, mancat dels mitjans de formació, debat i intercanvi cultural. Tot i les dificultats, Maria Ibars –escriptora i mestra– mantingué fins al final l'activitat i el compromís a nivell literari i pedagògic.

Esta activitat cultural i literària va comportar l'amistat i col·laboració amb personatges del món de la cultura. A més de l'estreta relació amb Carles Salvador i després amb Nico-

Maria Ibars, cap al 1950.
Família de Maria Ibars.

D'esquerra a dreta: L'escriptora Beatriu Civera (València, 1914-1995).
L'escriptora Sofia Salvador (Benassal, 1925-1995). De: *Carles Salvador: una vida en imatges*, de Pere-Enric Barreda.
Nicolau Primitiu Gómez Serrano, fundador de l'editorial Sicània. *Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu*.

lau Primitiu Gómez, cal esmentar-ne altres com ara Ricard Sanmartín, Francesc Almela i Vives, Enric Soler i Godes, Jordi Valor, Francesc Alcayde, Vicent Balaguer, mossén Josep Espasa, Antoni Armell o Felip G. Perles i, especialment, amb el grup coetani de dones escriptores –encara que prou més jóvens– com Beatriu Civera i Sofia Salvador, però també Matilde G. Llòria, Maria Mulet, Maria Beneyto, Angelina Gatell o Josefina Lázaro.

Denia y su novelista MARIA IBARS

Por Jordi VALOR

Nuestra hermana, la noble y milenaria ciudad de Denia, está de enhorabuena. Siempre en la avanzada espiritual de nuestro País Valenciano desde su origen, éramos nosotros los alcaidos un clan de pobres tribus que luchaban a la desesperada por una subsistencia misérrima con los cérvidos y jabalíes de nuestra quebrada orografía, si bien adorábamos a nuestro Dios —pre sentido único— en el santuario de la Serreta, sin doblegarnos ante el poder económico de nuestros poderosos vecinos los costañanos; y ya en la ciudad de Denia resplandecía una civilización importada desde Grecia, la luminosa, que hacía de su castillo la más bella Acrópolis que en las costas de España levantaron los helenos en honor a la más graciosa de sus deidades: la Diana Cazadora.

Aquel remoto esplendor fue el acicate que me ha hecho visitar la ciudad y su castillo bascantes veces en el curso de mi vida, e incluso enhebrar ensueños de restauración arqueológica que la revista «Valencia Attractiva» número 216, de enero, 1955, dio a conocer y que entusiasmaron a nuestro ilustre compatriota don Salvador Ferrandis Luna que los comentó muy halagadamente en una de sus bellas crónicas ilustradas en «Las Provincias», a los pocos días de su aparición.

Tal vez el gran valenciano no hubiese fallecido tan prematuramente, desde su cargo de Comisario Delegado del Patrimonio Artístico en nuestra región algo hubiera intentado en honor y dignificación de nuestra admirada ciudad del Montgó. Con la muerte del Marqués de Valvedú muchos sueños de oro se desvanecieron para Valencia y sus tierras.

Pero volvamos a lo estrictamente literario. «Vides Planes» es la novela que María Ibars ha publicado estos días. Es novela más bien rural que ciudadana. Triunfa en ella un realismo conmovedor y nos ofrece un ambiente un vivo y rutilante que, como dice muy bien su prologuista, el doctor Alcaide Vilar, «el paisaje de Denia creat per Maria Ibars

és superior al natural». el asunto de la trama no puede ser más sencillo. Una mocita del campo dianense —de la falda del Montgó por más señas— vive su infancia en idilio con otro muchacho, pastorcillo de la misma partida. Pero el chiquillo es «bordets», es decir, de padres desconocidos, pues lo dejaron colgado a la aldaba de

la puerta de una pobre viuda apenas nacido. Y aunque los corazones de los jóvenes se atraían, la mocita, «Meleneta» tuvo que casarse con otro que la vanidad de los padres creyeron mucho mejor. Y el otro resultó... «fullóla

BRISAS DE BENIDORM

EL PERFUME
CALIDO COMO EL
SOL... SUAVE COMO
UNA CARICIA

de moros». Pero las vidas de estos campesinos son demasiado... «planes», llanas, sencillas, para reaccionar violentamente contra el despotismo y la crueldad de aquel intruso; y es un animal, un potro joven que el soberbio marido de la joven tuvo la vanidad de domar, el que hizo lo que aquellos seres sencillos y sufridos jamás hubieran intentado.

El lenguaje empleado por María Ibars es sencillo, luminoso, fácilmente inteligible para todos cuantos hablamos catalán en sus distintas variedades dialectales. Se va perfilando en ella la tendencia de no sustituir los vocablos del terruño por otros importados por los filólogos que residen en Barcelona o Valencia. Pero el estudioso que se interne por los vericuetos más solitarios de las partidas rurales de nuestras montañas verá que las expresiones autóctonas de María Ibars guardan una gran fidelidad a los matices que más riqueza expresiva le dan a nuestra parla vernácula. Hay en este libro una frondosidad de riqueza de léxico auténtico de nuestra montaña alicantina que ya quisieran para sí las demás comarcas del dominio idiomático del catalán. Y esto es lo que busca el eminente filólogo Joan Corominas, que ha fundado escuela en Chicago como los señores Moll, Sanchis Guarner, Josep Giner, por citar los más inmediatos.

En el aspecto costumbrista también el libro «Vides Planes» es un espejo viviente donde se reflejan con fidelidad las más enternecedoras escenas del agro dianense. El que esto escribe ha vivido con intensidad las jornadas de la «escaladà del raim» en los virgilianos campos de Benisa y ha apilado los «canyissos» repletos de pasa bajo los arcos de los riu-raus en los atardeceres sospechosos de lluvia y humedad excesiva; y al leer las páginas de María Ibars confiesa que es imposible superar sus maravillosas descripciones. Lo mismo que las emotivas páginas del rezo en el velatorio de difuntos. Lo mismo que la enternecedora muerte de la «Bela», la cabra que fue nodriza de Roquet, el pastorcillo protagonista. Son momentos en que las lágrimas acuden a los ojos con impulso de intensidad irresistible.

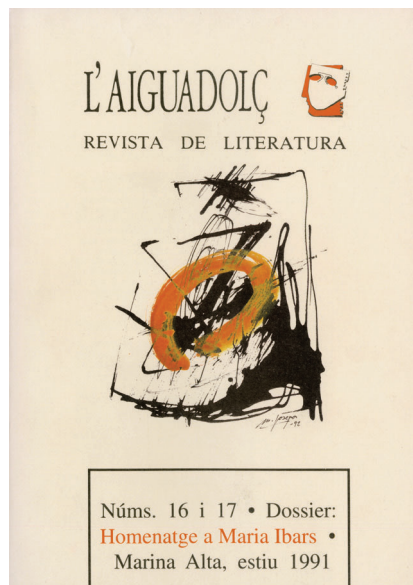
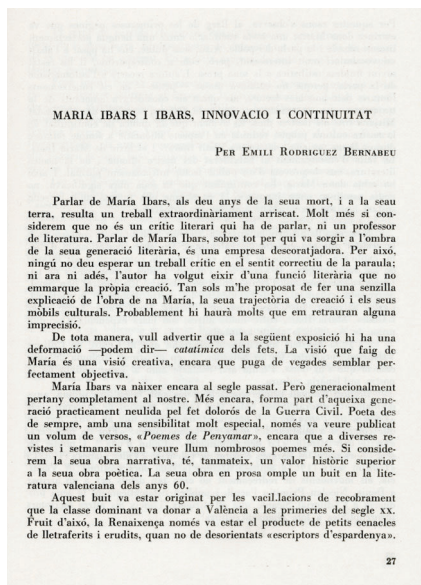
Antes de María Ibars, el uteriano Ricardo de Val ha escrito una novela que pretende ser dianense. «Teresa y el mar». No está mal, teniendo en cuenta el

temperamento romántico del autor. Pero el idioma castellano impide en nuestra tierra la matización idiomática de las expresiones más íntimas de los protagonistas. Además, siguiendo la costumbre mironiana de deformar los nombres de las ciudades con nombres inventados —recuérdese Amina por Alicante en «Las Cecezas del cementerio» y Oleza por Orihuela en «El Obispo leproso»— Ricardo de Val llama Aitana a Denia, lo que resulta bastante absurdo por la nomenclatura que tiene la más alta sierra de nuestra provincia. También yo he de confesarme del mismo pecado llamando Benmaris a la Benisa de mi «Ducado de Bernisa». Más visión que nosotros tuvo en este aspecto Vicente Escrivá llamando por su nombre a Jávea, el estupendo escenario de «Una raya en el mar».

María Ibars, desde su delicioso refugio de «Penyamars», en la playa de «Les Rotas» dianense es quien más alto ha rayado entre todos cuantos han novelado en nuestra lengua valenciana. La «Renaixensa», antaño más nombrada que efectiva, va dando sus frutos en los años que coremos. Xavier Casp nos ha dado unas «Pioses en carn» donde la vida de su Carlet nativo adquiere contornos de tragedia griega. Enric Valor i Vives ha ennoblecido el viejo ambiente literario de Callosa de Ensarriá con su bella novela «La ambició d'Aleix»; y eso sin ser él callosino. Parece que esta tarea hubiera sido más propia de un Miguel Signes, hijo de Tàrbena, buen escritor que sorbido por musa forastera, novela el ambiente parisino en su «Luz y niebla» y deja huérfanas de su numen a sus incomparables tierras nativas.

María Ibars, a quien no conozco personalmente —y de ello me congratulo en esta hora por no parecer mis juicios interesados— ha rayado muy alto en su presente novela. Hasta el detalle de sacar de su incógnita soledad el emotivo rincón de la ermita del Pare Pere, justo anacoreta y bienhechor de los pobres denienses, que el dibujante Antonio Ferrer ha plasmado con su lápiz con el encanto rural de su sencillez cabe una pitera de alto huso florido, es un acierto definitivo de este libro que «Sicania» ha editado estos días.

L'escriptor Jordi Valor i Serra va publicar un article sobre l'obra de Maria Ibars l'any 1962 en el periòdic Ciudad d'Alcoi.

Emili Rodríguez-Bernabeu va estudiar Maria Ibars l'any 1975. *Día de la Provincia, Denia. Diputación Provincial d'Alacant, 1976.*

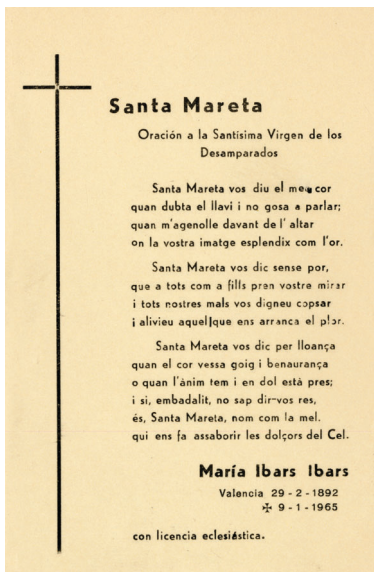
La revista *L'Aiguadolç* va dedicar l'any 1991 un número a Maria Ibars, ed. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta.

Dalt: Notícia de la mort de Maria Ibars en el setmanari *La Marina* núm. 253, gener de 1965. *Arxiu Municipal de Dénia.*

Pág. següent: Esquela de M. Ibars amb el poema «Santa Mareta», any 1965. *Fons V. Martí.*

A dalt, el Montgó es vea nu, tal com era, amb tots els accidents de la vessant. Les convexitats de pedra viva, calcinades i blanques i pelades; els rocams, agressius i tallants; les terres rompudes, com a nafres sangonants, entre les callositats dels pedregals i els estriats dels corrents de l'aigua; les coves, úlceres ennegrides on s'aferraven les urpes de les aus nocturnes i on feen llur retir tota mena d'animàlies; les roques que, seccionades per l'erosió es desprengueren del cim, empotrades a l'epidermis del pobre gegant, eren berrugues escarnides pel temps; els cingles, que la dita popular assenyalava amb noms virils, es veen vençuts i desdibuixats. Els elements que formen la cèlebre cara, dissociats per la proximitat, no formen res. No hi ha somriure benèvol, ni esguard confident. Admirat Montgó! Vist de prop perd en majestat pròpia el que guanya per la grandiositat del panorama que descobrix.

Vist des de la ciutat és blau, de diferents tonalitats, ben perfilat en l'espai o tocat per turbants de gràcia oriental que els crepuscles li ofrenen, el rostre animat per fraternal mig riure i la mirada lluminosa d'escollit que conversa amb Déu. És nau en mar de llum, perenne carícia acollidora amb la qual rebria la deessa hel·lènica que li plagué aixecar ací son temple.

Vides planes

